

Atlantik İttifakı'nda Çatlak: Süveyş Krizi

A Rift in the Atlantic Alliance: Suez Crisis

Ahmet Karafil

Sakarya Üniversitesi, Uluslararası
İlişkiler Bölümü, Sakarya, Türkiye,
ahmetkarafil@gmail.com

Öz: 1956 yılında Mısır lideri Cemal Abdülnasır'ın Süveyş Kanalı'nı millileştirme kararı, uluslararası sahnede büyük bir kriz doğurmuş ve Soğuk Savaş dönemi rekabetinin odak noktalarından biri haline gelmiştir. Bu kriz, yalnızca Mısır ile eski sömürge güçleri İngiltere ve Fransa arasındaki gerilimle sınırlı kalmamış, Atlantik İttifakı'nı ve İkinci Dünya Savaşı sonrası değişen güç dengelerini Soğuk Savaş düzeni bağlamında etkilemiştir. Kriz, Atlantik düzeni içerisinde Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve Fransa arasında derin stratejik ayrışmalara neden olmuş ve ittifakın güven, uyum ve dayanışma ruhunun sorgulanmasına yol açmıştır. Bu çalışma, Süveyş Krizi'nin yakın tarihsel arka planı, gelişimi ve sonuçları üzerinden Atlantik düzeni üzerindeki yansımalarını "ittifaklar içinde devletler neden çatışır?" sorusu ekseninde kuramsal bir çerçeveye oturtarak analiz etmeyi amaçlamaktadır. Çalışma, tarihsel veriler ve ikincil kaynakların analizine dayanarak, Süveyş Kanalı'nın hem bölgesel hem de küresel ölçekte taşıdığı stratejik önem çerçevesinde nasıl bir kriz kaynağı haline geldiğini ve Soğuk Savaş dönemi Atlantik İttifakı ilişkilerini hangi boyutlarda şekillendirdiğini ortaya koyarak literatüre anlamlı bir katkı sunmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Süveyş Krizi, Atlantik İttifakı, ABD, İngiltere, Fransa

Abstract: In 1956, Egyptian leader Gamal Abdel Nasser's decision to nationalise the Suez Canal caused a major crisis on the international stage and became one of the focal points of Cold War-era rivalry. This crisis was not only limited to the tension between Egypt and the former colonial powers Britain and France but also affected the Atlantic alliance and the changing balance of power after the Second World War in the context of the Cold War order. The crisis caused deep strategic divisions within the Atlantic alliance between the United States, Britain and France and led to the questioning of the alliance's trust, cohesion and spirit of solidarity. This study aims to analyse the repercussions of the Suez Crisis on the Atlantic order through its recent historical background, development and consequences by placing it in a theoretical framework on the axis of the question "why do states conflict within alliances?". Based on the analysis of historical data and secondary sources, the study aims to make a meaningful contribution to the literature by revealing how the Suez Canal became a source of crisis within the framework of its strategic importance on both regional and global scales and to what extent it shaped the Atlantic alliance relations during the Cold War period.

Keywords: Suez Crisis, Atlantic Alliance, USA, Britain, France

Geliş Tarihi/Received: 14.01.2025
Kabul Tarihi/Accepted: 25.04.2025
Yayınlanma Tarihi/ Available Online:
30.06.2025

Giriş

Süveyş Krizi, 1956 yılında Mısır Devlet Başkanı Cemal Abdülnasır'ın Süveyş Kanalı'nı millileştirme kararı almasıyla başlayan ve Soğuk Savaş düzenin etkisini açıkça ortaya koyan önemli bir dönüm noktasıdır. Kriz, yalnızca Mısır ve Batılı güçler arasındaki bölgesel bir çekişme olarak kalmamış, aynı zamanda Atlantik İttifakı içindeki çatlakları gün yüzüne çıkararak İkinci Dünya Savaşı sonrasında şekillenen uluslararası sistemin kırılma yönlerini gözler önüne sermiştir. Millileştirme kararı, Batı'nın ekonomik ve stratejik çıkarlarına doğrudan bir meydan okuma olarak algılanmıştır. Süveyş Krizi, Ortadoğu'daki güç dengelerinin yeniden şekillenmesine yol açmanın yanı sıra, aynı zamanda küresel ölçekte mevcut güç yapılarını pekiştiren ve Soğuk Savaş bağlamında Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile Sovyetler Birliği arasındaki nüfuz mücadelesini derinleştiren çok boyutlu bir dönüm noktası olarak değerlendirilebilir.

Kriz, sadece Avrupa'nın iki eski büyük gücünün jeopolitik konumlarının gerilemesini gözler önüne sermekle kalmamış; aynı zamanda, ABD, İngiltere ve Fransa arasında Atlantik İttifakı içinde stratejik farklılıkların ve güven bunalımının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Süveyş Krizi, Batı dünyasında ABD'nin liderlik rolünü pekiştirerek, uluslararası sistemde hegemonik pozisyonunu güçlendirmiştir. Bu bağlamda, Süveyş Krizi, Fransa ve İngiltere'nin azalan etkisini simgelerken, ABD'nin Atlantik düzeni içerisindeki liderliğini daha da belirgin hale getiren bir dönüm noktası olarak görülebilir.

Literatürde, uluslararası sistemin yapısal özellikleri nedeniyle ittifak ilişkilerinin kalıcı güven temelinde sürdürülemeyeceği ve devletlerin değişen tehditler veya fırsatlar karşısında pozisyonlarını yeniden tanımlayabileceği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda çalışma, Süveyş Krizi örneğini Atlantik İttifakı içerisinde ortaya çıkan çatlak üzerinden ele almakta ve "ittifaklar içinde devletler neden çatışır?" sorusu ekseninde kuramsal bir çerçeveye oturarak değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın temel argümanı, Süveyş Krizi'nin doğrudan bir düşmanlıktan ziyade, müttefikler arasında stratejik çıkar farklılıkları, siyasi refleks ayrışmaları ve liderlik vizyonlarının yarattığı güven bunalımına dayalı geçici bir kırılma anı olduğu üzerinedir. Hitchcock'un (2008) da belirttiği üzere, bu tür krizler ittifakların dağılmasına değil, aksine dayanıklılığını test eden ve ittifakı yeniden yapılandıran süreçlere dönüşebilir. Dolayısıyla bu çalışma, ittifak içi kriz anlarının mutlak çözülmeden ziyade, müttefik devletler arasında -isteksizce de olsa- yeni siyasi hizalanmalara ve müzakereye dayalı dönüşümlere imkân sağladığını ortaya koyarak literatüre katkı sunmaktır.

Bu çalışmada, öncelikle kuramsal bir çerçeve sunulacak, ardından Süveyş Krizi'nin ortaya çıkışına zemin hazırlayan yakın tarihsel arka plana ve krizin gelişim sürecine yer verilecektir. Bunu takiben krizin sona ermesinde etkili olan Soğuk Savaş düzeni bağlamında dönemin hegemon güçlerinin tepkileri incelenecektir. Çalışmanın odak noktası olan bir sonraki bölümde ise Süveyş Krizi'nin Atlantik İttifakı üzerindeki yansımaları ve kriz sürecinde ABD-İngiltere-Fransa üçgeninde yaşanan çatışma analiz edilecektir.¹ Böylece, kriz yalnızca bir bölgesel anlaşmazlık olarak değil, uluslararası düzen ve ittifak ilişkilerindeki kırılan dengeleri ortaya koyan bir vaka olarak tartışılacaktır.

İttifaklar İçinde Devletler Neden Çatışır?

Uluslararası ittifakların inşası, işleyişi ve kurumsal sürekliliği, üye devletlerin güvenlik politikaları üzerinde derinlemesine etkiler oluşturmaktadır. Bununla birlikte, ittifak ilişkilerinin zamanla kırılan bir yapıya bürünmesi, yalnızca üye devletlerin ulusal çıkarlarını zedelemekle kalmayıp, aynı zamanda ittifakın yapısal istikrarını ve stratejik bütünlüğünü de tehdit edebilmektedir. Bu çerçevede, ittifak kavramının kuramsal temelleri ile devletlerin ittifak kurma motivasyonlarının analiz edilmesi kadar, bu çalışmanın odaklandığı ittifak içi çatışmaların nedenlerini irdelemek de elzemdir. Çalışmanın bu kısmında, Süveyş Krizi örneklemine kuramsal bir zemin oluşturmak amacıyla, ittifak içi çatışmaların ortaya çıkmasına neden olan temel faktörlere yönelik kavramsal bir çerçeve ortaya konulacaktır.

Uluslararası sistemde yer alan hegemon devletler ve ikincil devletler kendi çıkarları doğrultusunda ittifaka katılımı kabul ederken, ittifak üyeleri tarafından belirlenen hak ve yükümlülükler kapsamında ittifakın kendi davranışları üzerinde getireceği birtakım sınırlılıklara da rıza göstermiş olurlar (Ikenberry, 2008, s. 10; Lundestad, 2003). Bu bağlamda, ikincil devletler, bir tehdide karşı korunmak amacıyla daha güçlü bir devletin himayesini kabullenebilirken; hegemon aktörler ise, davranışlarına meşruiyet kazandırmak ve ikincil devletler üzerindeki hakimiyetlerini pekiştirmek adına bir ittifak düzeni inşa etmeyi ve bu düzenin getirdiği maliyetleri üstlenmeyi göze alabilir (Lake, 2007, s. 9). Bu ilişki yapısı, taraflar arasında belirli düzeyde karşılıklı kazanım ve fayda paylaşımını zorunlu kılrsa da söz konusu faydaların eşit şekilde dağılmadığı dikkate değer bir gerçektir (Lanoszka, 2013, s. 392). Özellikle tarafların güç kapasiteleri arasındaki yapısal farklar, ittifakları “eşitler-arası” bir iş birliğinden ziyade, asimetrik ve hiyerarşik bir düzene dönüştürmekte; bu durum ise ittifakın işleyişinden sağlanan çıkarların dağılımını doğrudan etkilemektedir. Hegemon devletler, kurdukları düzenin norm ve kurallarını kendi öncelikleri doğrultusunda belirledikleri için, ittifak içerisindeki maddi ve siyasi faydanın büyük bölümünü ellerinde tutma eğilimindedir.

Hegemon devlet, çıkarların farklılaştığı durumlarda zayıf müttefiklerinin fırsatçı davranışlar sergileme olasılığını dikkate alarak, bu devletler üzerindeki denetimini artırma eğilimindedir (Lake, 2017, s. 370). Bu kontrol arayışı, özellikle ikincil devletlerin ittifak ilişkilerinden elde ettikleri faydanın görece azalması ve buna karşılık hegemonun daha yüksek oranda kazanç sağlaması durumunda daha belirgin hale gelir. İkincil devletler, bu asimetrik fayda dağılımını kendi çıkarları aleyhine bir durum olarak algıladıklarında, ittifak düzeni içerisindeki rollerini yeniden değerlendirme yoluna gidebilirler. Bu değerlendirme, ilgili devletin ittifaktan tamamen ayrılmasına ya da belirli stratejik alanlarda daha otonom bir tutum benimsemesine zemin hazırlayabilir.

Devletler, ittifak kurarken genellikle ortak birincil tehdit algısını merkeze alarak aralarındaki çatışan çıkarları arka plana atma eğilimindedir. Ancak ittifaka katılım özellikle ikincil devletler açısından bir güvenlik garantisi sağladığında, söz konusu tehdit algısı kısmen ortadan kalkar. Bu durum, ikincil devletlerin daha önce ötelenmiş dış politika hedeflerini yeniden gündeme taşımaya ve ittifak içindeki rekabetin canlanmasına zemin hazırlar (Krebs, 1999, s. 345). Başka bir ifadeyle, hegemon gücün sunduğu güvenlik şemsiyesi, ortak tehdidin bastırdığı gerilim ve çıkar farklılıklarını yeniden görünür hale getirerek hem hegemon ile ikincil müttefikler arasında hem de zayıf müttefiklerin kendi aralarındaki ilişkilerde çeşitli krizlerin ortaya çıkmasına neden olabilir (Krebs, 1999, s. 349).

Hegemon bir devletin, yani ittifak liderinin veya ittifakın büyük güç patronunun, ittifaktaki ikincil devletler üzerindeki etkisi, taraflar arasındaki çıkarların ne derece örtüştüğüne bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Çıkarların büyük ölçüde örtüştüğü durumlarda hegemon devletin yönlendirici gücü ve ittifak üzerindeki hakimiyeti daha belirgin olurken, çıkar farklılıklarının arttığı durumlarda bu etkinin zayıfladığı gözlemlenmektedir (Walt, 1997, s. 163). Walt, *Why Alliances Endure or Collapse* adlı çalışmada ittifakların dağılma nedenlerini ele alarak, bir ittifakın sona ermesinin temel sebebinin artık bir veya daha fazla üye devletin çıkarlarına hizmet etmemesi olduğunu öne sürmüştür (Walt, 1997, s. 156). Walt'a göre, ittifaklar dinamik yapılar olup, devletlerin tehdit algılarındaki değişim, stratejik önceliklerindeki farklılaşma ve iç siyasi faktörler gibi unsurlar, ittifakların sürdürülebilirliğini doğrudan etkilemektedir.

İttifakların istikrarı, yalnızca karşı karşıya olunan tehditlerin düzeyiyle değil, bu tehditlerin niteliğinde veya algılanış biçiminde zamanla meydana gelen değişimlerle de doğrudan ilişkilidir. Walt'a göre ittifaklar, esasen ortak tehdit algılarına karşı verilen tepkiler doğrultusunda şekillenir; bu nedenle tehdidin ortadan kalkması ya da yerini daha büyük bir tehdiye bırakması durumunda,

ittifakın devamlılığı sorgulanabilir hale gelir (Walt, 1997, s. 163). Ayrıca, üyelerin güvenliklerini sağlamak için alternatif stratejilere yönelmesi, ortakların yükümlülüklerini yerine getirme kapasitesine veya niyetine duyulan inancın zayıflaması yahut iç siyasal dönüşümler sonucunda dış politika önceliklerinin yeniden tanımlanması da ittifakların çözülmesine zemin hazırlayabilir (Walt, 1997, ss. 160-163). Walt, ideolojik uyumsuzlukların düşük tehdit seviyeleriyle birleştiği durumlarda, bu tür farklılıkların ittifakın dayanıklılığını zayıflatabileceğine dikkat çeker.

John J. Mearsheimer, *The Tragedy of Great Power Politics* (2001) adlı eserinde, ittifakların yapısal olarak istikrarsız olduğunu ve devletlerin ittifaklara yalnızca çıkarları sürdüğü sürece bağlı kaldıklarını savunur. Uluslararası sistemde anarşi, ittifakları kalıcı güven ilişkileri olmaktan çıkarır; bu nedenle devletler her an yeni tehditlere veya fırsatlara göre pozisyon değiştirebilir. Mearsheimer'ın da vurguladığı gibi, "ittifaklar yalnızca geçici birer çıkar evliliğidir: bugünün müttefikleri yarının düşmanı, bugünün düşmanı ise yarının müttefikleri olabilir" (Mearsheimer, 2001, s. 33). Ancak Süveyş Krizi'nde müttefikler arasında fiili düşmanlık değil, stratejik ayrışma ve çıkar çatışması yaşanmıştır. Süveyş Krizi, Atlantik İttifakı içerisindeki bu kırılmanın görünür hale geldiği bir örnektir. Kriz sırasında ABD, İngiltere ve Fransa'nın çıkarlarının ayrışması, ittifakların dayanıklılığının ortak tehdit algısına değil, değişken jeopolitik hesaplara dayandığını açıkça ortaya koymuştur.

Glenn H. Snyder'ın "ittifak ikilemi" yaklaşımına göre, ittifaklar iki temel risk içerir: terk edilme (abandonment) ve sürüklenme (entrapment). İki kutuplu sistemlerde bu ikilem zayıflar; çünkü taraflar yalnızca sürüklenme riskiyle karşı karşıya kalabilir (Snyder, 1984, s. 484). Süveyş Krizi'nde ABD, İngiltere ve Fransa'nın Ortadoğu'daki askeri müdahalesine destek vermeyerek müttefiklerinin politikasına mesafe koymuş, ekonomik baskı yoluyla da onları dizginlemeye çalışmıştır. Ancak Amerikan yönetiminin bu tutumu ittifakın çözülmesine yol açmamıştır. Snyder'a göre bu durum, iki kutuplu sistemde müttefiklerin birbirini desteklemeye zorunlu hissetmeden hareket edebildiğini ve sürüklenme riskinin dikkatle yönetilebildiğini göstermektedir.

Süveyş Krizi'nin Yakın Tarihsel Arka Planı ve Krizin Gelişimi

1952 yılında Mısır'da iktidarı ele geçiren Nasır, kendisini Arap milliyetçiliğinin lideri olarak konumlandırmaktaydı. Arap dünyasında milliyetçi hareketlere öncülük eden Nasır, Süveyş Kanalı üzerindeki İngiliz hakimiyetine son vermeyi ve bu bölgenin Mısır'ın egemenliğinde olmasını sağlamayı hedefliyordu. Bu bağlamda, Süveyş Kanalı üzerindeki egemenlik mücadelesi, emperyalist güçlerle Arap

milliyetçileri arasında ciddi bir çatışma zeminine dönüşmüştür. Nasır, iktidara geldikten sonra Arap dünyasını Batı'nın etkisinden uzaklaştırmayı amaçlamış ve bu doğrultuda, ABD destekli Bağdat Pakti'na katılmayı reddetmiştir. Ayrıca, diğer bölge ülkelerinin de bu pakta dahil olmalarını engellemek için yoğun bir propaganda faaliyeti yürütmüştür (Cleveland, 2008, s. 344).

Ortadoğu'da süregelen Arap-İsrail çatışması, Nasır'ın Batılı güçlerle arasına mesafe koyma isteğini besleyen önemli gerekçelerden biri olmuştur. Süveyş Krizi'nin ortaya çıkmasından bir yıl önce, İsrail'in Gazze'deki Mısır birliklerine yönelik saldırısı, Nasır'ı ABD'den askeri destek talep etmeye yöneltti. Ancak ABD'nin bu talebi reddetmesi, Nasır'ı alternatif arayışlara itti. Bu bağlamda Nasır, pamuk karşılığında Çekoslovakya üzerinden Doğu Bloku silahlarını tedarik ederek askeri gücüne katkı sağladı. Nasır'ın silah tedariği konusunda Batı'dan Doğu'ya yönelmesi, fiilen Sovyetler Birliği ile bir anlaşma yaptığı şeklinde değerlendirilebilir. Bu durum, Sovyetler Birliği'ne sıcak denizlere inme ve Doğu Akdeniz'de stratejik bir üs edinme fırsatı sundu (Cleveland, 2008, ss. 344-345; Little, 2010, s. 307). Nasır'ın temel amacı ise, ne Amerikan himayesine girmek ne de Sovyetler Birliği'nin uydusu haline gelmekti. Onun politikası, iki süper güçten birine tamamen bağlanmak yerine, bu güçler arasındaki rekabetten yararlanarak Mısır'ın çıkarlarını korumaktı (Cleveland, 2008, s. 351). Nasır, idealist bir yaklaşımla Mısır'ı yalnızca bir ulusal liderlik pozisyonunda değil, aynı zamanda Afrika, Arap dünyası ve Bağlantısızlar Hareketi'nin öncüsü olarak konumlandırmayı hedefliyordu (Little, 2010, s. 307).

Amerikan yönetimi, Ortadoğu'daki çıkarlarına zarar verecek herhangi bir gelişmeyi, özellikle Sovyetler Birliği'nin bölgedeki etkisinin artmasını kabul edilemez bulmaktaydı. Bu çerçevede, Mısır'ın Sovyet eksenine kaymasını engellemek ve Nasır'ı Batı Bloğuna çekmek amacıyla İngiltere ile birlikte Mısır'a ekonomik destek sunmayı planladı. Bu stratejinin bir parçası olarak, Nasır'ın ülke kalkınması için büyük önem taşıyan Asvan Barajı Projesi'ne finansal yardım sağlama taahhüdünde bulunarak Mısır üzerindeki nüfuzunu artırmayı hedefledi. Ancak bu destek, Mısır'ın İsrail karşıtı söylemlerini yumuşatması ve Sovyetler Birliği ile ilişkilerinde mesafeli bir tutum sergilemesi şartına bağlıydı. (Little, 2010, s. 307). Ne var ki, bu koşullar, Arap dünyasında milliyetçiliği güçlendirmeyi ve bağımsız bir dış politika izlemeyi amaçlayan Nasır için kabul edilebilir değildi. Nasır'ın, Batı'nın bu taleplerine karşılık Sovyetler Birliği ile daha yakın ilişkiler kurmaya yönelmesi, ABD ile Mısır arasındaki ilişkilerin gerilmesine yol açan en önemli etkenlerden biri haline geldi. ABD'nin İsrail ile yakın ilişkisinin bulunması bu gerginliği daha da derinleştirdi. Asvan Barajı Projesi, Nasır ve Mısır için kalkınma hedeflerinin merkezinde yer alıyordu. Projenin hayata geçirilmesi, ülkenin tarımsal üretimini artırmak ve enerji ihtiyacını karşılamak açısından büyük

bir öneme sahipti. Ancak, ABD ve İngiltere, Nasır'ın Doğu Bloğu'ndan askeri malzeme tedarik etmesi ve bu durumun İsrail'e yönelik bir tehdit oluşturabileceği gerekçesiyle (Sander, 2013, s. 302) Asvan Projesi için sundukları mali destek planını geri çekti (Dunbabin, 2013, s. 238). ABD Başkanı Dwight D. Eisenhower, Nasır'ı Sovyetler Birliği'nin etkisine açık ve Amerikan çıkarlarının gerçekleşmesine engel olan bir figür olarak değerlendirmekteydi (Walker, 2018, s. 100).

Nasır, 26 Temmuz 1956'da Süveyş Kanalı'nı millileştirdiğini ilan ederek kanal gelirlerini Asvan Barajı Projesi'ni finanse etmek üzere kullanacağını açıkladı. Nasır'ın bu hamlesi, kanalın kontrolünü elinde bulunduran İngiltere ve Fransa için kesinlikle kabul edilemez bir durum yarattı. Bu ülkeler, Batı sömürgeciliğinin sembollerinden birisi olan Süveyş Kanalı üzerindeki ekonomik ve stratejik çıkarlarının tehlikede olduğunu düşündüler. İngiltere ve Fransa'nın sert söylemleri, Arap ülkelerinde Batı karşıtlığının yükselmesine neden olmuş ve bölgedeki devletlerin çoğu, Mısır ile Batı arasındaki gerilimde açıkça Mısır'ı desteklemiştir. Bu durum, Arap dünyasında birlik söylemlerini güçlendirmiş ve Nasır'ın liderliğinde şekillenen anti-empyrialist hareketlere ivme kazandırmıştır (Gündoğdu & Kaya, 2023, s. 197). Amerikan yönetimi ise, Nasır'ın girişiminden rahatsızlık duymakla birlikte, daha temkinli bir yaklaşım sergilemeyi tercih etti. ABD, meseleyi askeri bir müdahale yerine diplomatik yollarla çözme arayışında oldu (Little, 2010, s. 308).

26 Temmuz 1956 tarihinde Mısır lideri Nasır, Süveyş Kanalı üzerindeki Mısır'ın haklarını geri almak amacıyla kanalın millileştirilmesi gerektiğini Batı'ya açık bir meydan okuma şeklinde şu sözlerle ifade etmiştir:

“İngiltere haklarımızı zorla gasp etti ... Süveyş Kanalı Şirketi'nin 1955 yılındaki geliri 35 milyon sterline, yani 100 milyon dolara ulaştı. Bu meblağdan ... sadece bir milyon pound ya da üç milyon dolar alıyoruz ... Geçmişini tekrar etmeyeceğiz. Süveyş Kanalı'ndaki haklarımızı geri alarak geçmişini ortadan kaldıracamız ... Kanal Mısır'ın evlatları tarafından kazıldı ve 120.000'i çalışırken öldü. Paris'teki Süveyş Kanalı Şirketi sahtekâr bir şirkettir. Bizim imtiyazlarımızı gasp etti ... Ama tarih asla tekerrür etmeyecektir” (Wilson Center Digital Archive, 1956a).

Nasır'ın Süveyş Kanalı'nı millileştirme hamlesi, Batı'nın stratejik çıkarlarına yönelik açık bir tehdit olarak değerlendirilmiştir. Bu durum, Batı'nın petrol tedarığı için hayati önem taşıyan Süveyş Kanalı'nın güvenliğini riske atmış ve kanal üzerindeki kontrolü elinde bulunduran İngiltere ve Fransa'nın uluslararası prestijini ciddi şekilde sarsmıştır. İngiltere Başbakanı Anthony Eden, Nasır'ın bu eylemini takiben Amerikalı müttefiklerine açık bir mesaj göndererek, krizin Batı dünyası için taşıdığı tehlikeye dikkat çekmiştir. Eden, yaptığı açıklamada,

“İlk etapta Mısır üzerinde azami siyasi baskı uygulamalıyız. Bunun için, kendi eylemlerimiz dışında, ilgili tüm güçlerin desteğine başvurmalıyız. Meslektaşlarım ve ben, Nasır’ın aklını başına getirmek için son çare olarak güç kullanmaya hazır olmamız gerektiğine inanıyoruz. Kendi payımıza biz bunu yapmaya hazırız.” (FRUS/Foreign Relations of the United States, 1955-1957, XVI, 1990, s. 10) ifadelerini kullanarak Mısır’a karşı askeri müdahaleden kaçınmayacaklarını dile getirmiştir.

Ayrıca Eden, Süveyş Kanalı’nın Mısır’ın kontrolünde olmasının, uluslararası yükümlülüklerin yerine getirilmesi bakımından güvenilir olmadığını vurgulamış ve bu durumun uzun vadede Batı’nın stratejik çıkarlarını olumsuz yönde etkileyeceğini ifade etmiştir. Kanalin yönetiminin sağlam ve kalıcı bir uluslararası düzen temelinde yeniden şekillendirilmesi gerektiğini ifade eden, İngiltere, Fransa ve ABD ortaklığında Mısır’a karşı maksimum baskı uygulanmasının zorunlu olduğunu savunmuştur (FRUS/Foreign Relations of the United States, 1955-1957, XVI, 1990, s. 10).

Nasır’ın Süveyş Kanalı’nı millileştirme kararı sonrasında İngiltere, Fransa ve Mısır arasında kanalin kontrolüne ilişkin yaşanan anlaşmazlıklar, Birleşmiş Milletler gündemine taşınsa da tarafları memnun edecek herhangi bir çözüm üretilememiştir. Bu süreçte, İngiltere ve Fransa, kendi ekonomik ve stratejik çıkarlarını koruma amacı güderken ya da sömürge düzenlerini kaybetmek istemezken, Nasır’ın bu kararı Batı’nın bölgedeki etkisine yönelik bir meydan okuma olarak görülmüştür. Bu süreçte Eden, Avam Kamarası’nda yaptığı konuşmada İngiltere’nin Süveyş meselesine bakış açısını şu sözlerle dile getirmiştir:

“Bu büyük uluslararası su yolunun geleceğine ilişkin hiçbir düzenleme, Majestelerinin Hükümeti tarafından kabul edilemez ve bu yol, son olayların da gösterdiği gibi, sadece ulusal politika amaçları doğrultusunda kullanılabilir tek bir gücün sınırsız kontrolüne bırakılamaz” (Hansard, 1956a).

Eden’in bu açıklaması, İngiltere’nin Süveyş Kanalı üzerindeki çıkarlarını savunma kararlılığını ve uluslararası ticaretin bu hayati hattını tek bir ülkenin hakimiyetine bırakmaya karşı olan tutumunu açıkça ortaya koymuştur.

Süveyş Krizi sırasında Eisenhower, askeri müdahale seçeneğini pragmatik bir yaklaşım olarak görmemiş ve bu tür bir silahlı çatışmayı uygun bulmamıştır. Eisenhower, askeri bir operasyonun Ortadoğu’daki Batı karşıtlığını derinleştireceğini ve bunun uzun vadede hem Batı’nın hem de Amerika Birleşik

Devletleri'nin çıkarlarına ciddi biçimde zarar vereceğini öngörmüştür. Bu tutumunu, Eden'e gönderdiği bir mesajda şu sözlerle dile getirmiştir:

“Yakın Doğu ve Kuzey Afrika halkları ile bir dereceye kadar tüm Asya ve tüm Afrika halkları, özellikle Rusların karışıklık çıkarma kapasitesi göz önünde bulundurulduğunda, bir nesilde ve belki de bir yüzyılda bile üstesinden gelinemeyecek derecede Batı'ya karşı birleşeceklerdir. Böyle bir eyleme girişilmeden önce, tüm halklarımız, hayati hak ve çıkarlarımızı korumak için başka bir yol olmadığını hep birlikte anlamalıdır.” (FRUS/Foreign Relations of the United States, 1955-1957, XVI, 1990, s. 357).

Amerikan yönetimi, bu süreçte meseleyi sabırla ele almanın ve diplomasi kanallarını etkin bir şekilde kullanmanın gerekliliğine sürekli vurgu yapmıştır (Hitchcock, 2008, ss. 61-62). Bu yaklaşım, yalnızca mevcut krizin yönetimiyle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda ABD'nin Ortadoğu'daki uzun vadeli stratejik çıkarlarını koruma çabalarını da yansıtmaktadır.

Eden, Süveyş Kanalı'nın kontrolünü ele geçirmenin ve bu vesileyle İngiltere'nin küresel güç statüsünü sürdürdüğünü kanıtlamanın, stratejik bir zorunluluk olduğuna inanmaktaydı. Bu motivasyonla Eden, ABD yönetiminin askeri müdahaleye karşı olan tutumuna rağmen, Washington'un bilgisi ve onayı olmadan Fransa ve İsrail ile koordineli bir şekilde Süveyş'e yönelik askeri müdahale planlama çabasında olmuştur (Little, 2010, s. 308). Bu adım, yalnızca Atlantik İttifakı içindeki uyumu zedelemekle kalmamış, aynı zamanda İngiltere'nin bağımsız dış politika gücünü sergilemeye yönelik bir hamle olarak görülmüştür. Ancak bu girişim, uluslararası alanda geniş çaplı eleştirilere neden olmuştur.

23 Ekim 1956 tarihinde Fransa'nın Sevr kasabasında gerçekleştirilen gizli toplantıda, İngiltere, Fransa ve İsrail temsilcileri Mısır'a yönelik bir askeri müdahale planını ayrıntılı bir şekilde ele aldı. Toplantıda kararlaştırılan plana göre, ilk olarak İsrail, Sina Yarımadası'ndan Mısır'a bir saldırı başlatacak, ardından İngiltere ve Fransa, tarafsızlık gerekçesiyle Mısır ve İsrail'e Süveyş Kanalı'nın her iki tarafını on mil genişliğinde boşaltmalarını talep eden bir ultimatom göndereceklerdi. Nasır'ın bu talebi reddetmesi durumunda ise İngiltere ve Fransa, doğrudan askeri müdahalede bulunacaklardı. Nasır ile yapılan görüşmeler başarısız olunca plan öngörüldüğü şekilde 29 Ekim 1956 tarihinde uygulanmaya başlanmış ve üçlü koalisyon tarafından Mısır'a yönelik işgal harekâtı başlatılmıştır (Eznack, 2012, s. 47). İşgalin ilk aşamalarında Nasır, Süveyş Kanalı'nı savunmasız bırakmamak ve stratejik kontrolü elinde tutmak amacıyla yük gemilerini batırarak kanalı trafiğe kapatmıştır.

İsrail'in işgal harekâtını başlatmasının ardından, Amerikan yönetimi Fransa ve İngiltere'nin bu işgale dahil olduklarından şüphelenerek uyarılarını yinelemiştir. ABD, Mısır anlaşmazlığının çözümünde müttefiklerinin yanında olduğunu vurgularken, Eisenhower, müttefiklerinin eylemlerinden ABD'yi haberdar etmemesi ihtimali üzerine hiçbir şeyin kendilerine ihanet etmeyi haklı çıkarmayacağını (FRUS/Foreign Relations of the United States, 1955-1957, XVI, 1990, s. 836) ifade ederek müttefiklerine karşı açık ve net bir tutum sergilemiştir (Eznack, 2012, s. 48).

Askeri Müdahaleye Karşı Hegemon Güçlerin Tepkisi

Gizli görüşmeler sonucu Süveyş saldırısını gerçekleştiren üç ülkenin bu eylemleri, İkinci Dünya Savaşı sonrası şekillenen iki kutuplu uluslararası sistemin temsilcileri olan ABD ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) tarafından kınanmıştır. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin gündemine yerleşen Süveyş işgalinin sonlandırılması için baskılar yapılmıştır. ABD Dışişleri Bakanı John Foster Dulles, Birleşmiş Milletler'de yaptığı konuşmada, Süveyş meselesine dair Amerikan tutumunu ve müttefikleriyle yaşadığı çatışmayı ayrıntılı bir şekilde açıklamıştır. Dulles, krizin çözümüne yönelik olarak ateşkesin sağlanması ve birliklerin ateşkes hattının dışına çıkarılmasını içeren bir karar tasarısı sunmuş; böylece uluslararası toplumun desteğini arayarak diplomatik bir çözüm arayışını vurgulamıştır (Eznack, 2012, s. 54).

Eisenhower, 1 Kasım 1956'da yaptığı açıklamada, savaşın önlenmesi için gerekli tüm adımların atılması gerektiğini vurgulamış ve İngiltere ile Fransa'nın Süveyş'i işgali nedeniyle Birleşmiş Milletler nezdinde Batı'yı zor durumda bırakabilecek kararların alınmasını engellemeye çalıştıklarını ifade etmiştir (Little, 2010, s. 309). Bu tutumuyla ABD, uluslararası alandaki prestijini korumaya yönelik bir politika izlemiştir. Ayrıca Eisenhower, Süveyş Krizi nedeniyle İsrail, İngiltere ve Fransa'nın Asya ve Afrika'da olumsuz bir imaj oluşturduğunu ifade ederek, Sovyetler Birliği'nin bu durumu fırsata çevirerek küresel liderlik iddiasını güçlendirmesinin önlenmesi gerektiğini dile getirmiştir (FRUS/Foreign Relations of the United States, 1955-1957, XVI, 1990, s. 924). ABD, bu kriz bağlamında Atlantik İttifakı içerisinde, Ortadoğu gibi Avrupa dışı stratejik bölgelerdeki çıkarlarını koruma ve idame etme çabasında olmuştur. Aynı zamanda, Soğuk Savaş rekabetinde Sovyetler Birliği'ne alan açılmasını engellemek amacıyla proaktif bir diplomatik tutum benimsemiştir.

Süveyş işgali sırasında Sovyetler Birliği, aynı dönemde Macaristan'daki ayaklanmayı bastırmakla meşguldü. Macaristan'daki olaylar olmasaydı, Sovyetler Birliği'nin Süveyş'te Batı ile doğrudan bir çatışmaya girmesi muhtemel olabilirdi. Ancak Nikita Kruşçev liderliğindeki Sovyet yönetimi, Süveyş Krizi'nde doğrudan

askeri müdahale yerine sert bir ültimatoma vermekle yetinerek İngiltere ve Fransa'ya üstü kapalı bir şekilde nükleer tehditler savurmuştur (Little, 2010, s. 309). Soğuk Savaş rekabetinde, Macaristan'a yönelik müdahaleyle eş zamanlı bir şekilde Doğu Bloğu'nun askeri kuvvetlerini bölüp Süveyş'e sevk etmesi pragmatik bir seçenek olarak değerlendirilmemiştir. Bu bağlamda Kruşçev, Sovyet liderliğinin karar alma organı olan Presidium'da şu sözleri dile getirmiştir:

“Eğer Macaristan'dan ayrılırsak, bu Amerikalılara, İngilizlere ve Fransızlara – emperyalistlere – büyük bir destek verecektir. Bunu bizim zayıflığımız olarak algılayacaklar ve saldırıya geçeceklerdir. Mısır'a (onlar) Macaristan'ı da ekleyeceklerdir” (Wilson Center Digital Archive, 1956b).

Süveyş Krizi'nin diplomatik yollarla çözülmesi konusunda tam yetki alan Dulles, bu süreçte Amerikan liderliğinin önemine dikkat çekmiş ve çatışmanın büyüyerek daha ciddi sorunlara yol açmasını engellemek amacıyla ABD'nin sürece aktif bir şekilde müdahil olması gerektiğini vurgulamıştır. Dulles, İngiltere ve Fransa'nın sömürgeci eğilimlerle hareket ederek Atlantik ilkelerine ve kendi çıkarlarına kasıtlı bir şekilde aykırı davranışlar sergilediğini ve bu iki ülkenin krizi yönetme biçiminin sonuçlarının -kazanmaları ya da kaybetmeleri fark etmeksizin- ABD'yi de aynı durumlarla karşı karşıya bırakabileceğini belirtmiştir. Çünkü Dulles, bu çatışmada kaybeden tarafın müttefiklerinin olacağı görüşündeydi (*FRUS/Foreign Relations of the United States*, 1955-1957, XVI, 1990, s. 906). Ancak bunu minimum kayıpla atlatma çabasıydı. Müttefiklerinin Süveyş Krizi sırasındaki tutumu, “Amerikan Yüzyılı” olarak adlandırılan dönemde ABD'nin küresel liderlik hedeflerini ve uluslararası prestijini açıkça zedelemiştir (Walker, 2018, s. 101). Dulles, her ne kadar müttefiklerine duyulan güveni dile getirmiş olsa da Soğuk Savaş rekabeti açısından bu iki ülkenin Batı Bloğu'nun çıkarlarına verdiği zararı şu sözlerle dile getirmiştir:

“Tam da Doğu Avrupa'da Sovyet sömürgeciliğine karşı muazzam ve uzun zamandır umut edilen bir zafer kazanma noktasına geldiğimiz bu dönemde, Asya ve Afrika'da İngiliz-Fransız sömürgeciliğinin izinden gitmek ya da rotamızı onların rotasından ayırmak arasında seçim yapmak zorunda bırakılmamız trajik olmaktan başka bir şey değildir” (*FRUS/Foreign Relations of the United States*, 1955-1957, XVI, 1990, s. 907).

Müttefiklerine sitemli olan Amerikan yönetimi, işgalin sona erdirilmesi amacıyla ekonomik yaptırımları devreye sokarak İngiltere üzerinde döviz kuru üzerinden finansal baskı uygulamıştır. Süveyş Kanalı müdahalesinin neden olduğu ekonomik sıkıntıların bir sonucu olarak dolar ve altın rezervleri hızla erimeye başlayan İngiltere, krizden beklediği kazanımları elde edememiştir (Dunbabin, 2013, s. 239).

6 Kasım 1956'da İngiltere ve Fransa, BM tarafından alınan ateşkes kararına uyararak askeri operasyonlarını durdurmuş ve Aralık ayında bölgeden askerilerini çekmiştir. İngiltere ve Fransa'nın bu geri adımı, uluslararası baskıların ve özellikle ABD ile Sovyetler Birliği'nin diplomatik müdahalelerinin bir sonucu olarak gerçekleşmiştir. Süveyş Krizi'nin bu şekilde sonuçlanması, Batılı güçlerin bölgede tek taraflı hareket edebilme kapasitelerini sınırlamış ve uluslararası düzeyde daha kolektif bir yaklaşımın gerekliliğini ortaya koymuştur. İşgalci devletler olan İngiltere, Fransa ve İsrail'in Arap dünyasındaki olumsuz imajı Süveyş Krizi sonrasında daha da pekişmiştir. ABD ise, müttefiklerinin kendisinden habersiz bir şekilde başlattığı bu girişim nedeniyle uluslararası alanda zarar gören prestijini, çatışmayı sonlandırma çabalarıyla kısmen de olsa onarmayı başarmıştır. Mısır açısından bakıldığında, askeri bir yenilgiyle sonuçlanan kriz, Nasır için bir siyasi zafer haline dönüşmüş ve Nasır, pan-Arap milliyetçiliğinin simgesi olarak Ortadoğu'daki liderlik pozisyonunu güçlendirmiştir (Cleveland, 2008, s. 347; Hahn, 2006, s. 39). Öte yandan, Sovyetler Birliği'nin kriz sürecindeki tutumu, Arap dünyasındaki prestijinin artmasına ve bölgedeki etkisinin genişlemesine olanak sağlamıştır (Cleveland, 2008, s. 347).

Süveyş Krizi sonrasında Ortadoğu'daki güç boşluğunun Sovyetler Birliği tarafından doldurulmasını engelleme ve bu boşluğu Amerikan etkisiyle şekillendirme gerekliliği, Amerikan Kongresi tarafından ortak bir stratejik öncelik olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda, Ocak 1957'de Başkan Eisenhower tarafından "Eisenhower Doktrini" ilan edilmiştir. Soğuk Savaş bağlamında Doğu-Batı rekabetinin kilit noktalarından biri haline gelen Ortadoğu, iki süper güç arasında önemli bir çıkar çatışması alanı olmuştur. Eisenhower Doktrini, bir yandan Arap milliyetçiliğinin kontrol altına alınmasını, diğer yandan Amerikan müttefiklerinin Sovyetler Birliği'nin bölgedeki etkisini genişletme girişimlerine karşı korunmasını hedefleyen kritik bir dış politika hamlesi olarak şekillenmiştir (Fordham University, 1957).

Krizin Atlantik Düzeni Üzerindeki Yansımaları

ABD, Süveyş Krizi sırasında stratejik çıkarlarını korumak adına, en büyük rakibi Sovyetler Birliği ile dahi aynı safta yer alarak işgali önlemeye çalışmıştır (Dougherty, 1979, s. 39). Bu tutum, ABD'nin ittifak içerisindeki kendi çıkarlarını, müttefiklerinin çıkarlarının önüne koyduğunu ve bu çıkarlarını riske atmak istemediğini göstermektedir. İngiltere ve Fransa, ABD'nin ortak düşmanlara karşı kendi yanlarında yer almak yerine, çıkarları doğrultusunda karşıt bir tutum benimsemesinden rahatsızlık duymuştur (Eznack, 2012, s. 67). Amerikan yönetimi, Süveyş'in işgal edilmesi ve Ortadoğu'daki stratejik çıkarların zarar

görmesi bir yana, İngiltere ve Fransa'nın planlarını gizli tutarak hareket etmelerine büyük bir sitemle yaklaşmıştır. Bu durum, ABD'li yetkililer tarafından İngiltere ve Fransa ile ilişkilerdeki güveni zedeleyen önemli bir unsur olarak değerlendirilmiş ve yoğun eleştirilere konu olmuştur. (Eznack, 2012, s. 52). Amerikalı müttefiklerinin görüşleri üzerine Eden, ABD ile ilişkilerine ilişkin şu ifadeleri kullanmıştır:

“Kanaldan geçiş güvenliğinin, ABD'yi ilgilendirdiği açık olmakla birlikte, onlar için bizim ve aslında tüm Avrupa ve diğer pek çok ülke için olduğu gibi bir hayatta kalma meselesi olmadığı elbette açık bir gerçektir. ... bunun, kendi hayati çıkarlarımız doğrultusunda hareket etmeden önce her koşulda Amerikalı müttefikimizin onayını almamız gerektiği gibi bir sonucu beraberinde getirebileceğini düşünmüyorum” (Hansard, 1956b).

Burada Eden, ABD'nin iddia ettiği gibi ikili ilişkilere zarar verecek şekilde aykırı hareket edilmediğini ve kendi ulusal çıkarları doğrultusunda bir yol izlendiğini belirtmiştir. Fransızlar da İngilizler gibi, ABD'nin Süveyş Krizi'ne verdiği tepkiyi anlamlandırmakta güçlük çektiklerini ifade etmiştir (Eznack, 2012, s. 53). Keza, İngiltere ve Fransa, ABD'nin kendilerine yönelik tutumunu aşırı bulmuş ve bu yaklaşımı, ABD'nin Sovyetler Birliği'ne karşı izlediği politikalarından daha sert olarak algılamışlardır. Bu durum, her iki ülke tarafından, ABD'nin müttefiklerine yönelik tutumunda adil ve dengeli bir çizgi izlememesi yönünden eleştirilmiştir (Eznack, 2012, s. 55). Söz konusu karşılıklı algılamaların Atlantik İttifakı içindeki anlaşmazlıkları derinleştirdiği ve müttefikler arasındaki güven bunalımını pekiştirdiği söylenebilir. Bu bakımdan kriz, kurumsal bir hüviyet kazanmış Batı ittifakının erken dönemlerinde, ittifakın uyum ve dayanışma ruhuna zarar verdiğini ortaya koymaktadır (Hitchcock, 2008, s. 59).

Bu noktada, Süveyş Krizi'ndeki tarafların haklılığı veya haksızlığı tartışılmamakta; asıl üzerinde durulan husus, bu krizin Atlantik İttifakı içinde yol açtığı derin çatlaklar bağlamında olmaktadır. ABD, Süveyş meselesinde müttefiklerinin taleplerine siyasi liderlik sağlayamamış, bu eksiklik ise müttefiklerin gizli görüşmeler yoluyla kendi çıkarlarını koruma çabasına yönelmelerine neden olmuştur. Süveyş müdahalesine yönelik ABD'nin olumsuz tutumu, İngiltere ve Fransa'nın Avrupa merkezli bağımsızlık çabalarını güçlendirmiştir. Başlangıçta, İngiltere ve Fransa'nın hedefi, Amerikan gücünü Avrupa dışında stratejik bir araç olarak kullanmaktı. Ancak ABD'nin Süveyş meselesindeki tepkisi, bu iki ülkede ciddi bir hayal kırıklığı yaratmış ve gizli görüşmeler sonucu Süveyş müdahalesine yönelmelerinin temel motivasyonlarından biri haline gelmiştir (Calleo, 1987, s. 42). Müttefikler arasındaki bu ayrışma, ittifakın birlikteliğine ve tek sesliliğine ciddi

şekilde zarar vermiştir. Ayrıca, İngiltere ve Fransa'nın bu meselede güç kapasitelerine güven duymamaları ve bağımsız bir irade sergileyememeleri (bu doğrultuda girişimleri olsa da bunu sürdürememeleri), uluslararası prestijlerinin zarar görmesine yol açmış ve ABD'nin ittifak içindeki hegemonik konumunu daha da pekiştirmiştir.

Süveyş Krizi, Batı ittifakı içindeki bu üç önemli müttefik -ABD, İngiltere ve Fransa- arasındaki ilişkilere yeni bir boyut kazandırmıştır. Kriz, emperyal arzularını gerçekleştirmek amacıyla bölgeye odaklanan İngiltere'nin hedeflediği sonuçlara ulaşamamasıyla Ortadoğu'daki etkisinin hızla azalmasına yol açmıştır. Bu kriz, yalnızca İngiltere'nin bölgesel hegemonyasının sona erdiğini değil, aynı zamanda küresel düzeyde büyük güç statüsünü kaybettiğini sembolize etmektedir (Devereux, 2009, s. 119). Süveyş Krizi sürecinde, İngiltere'nin özel müttefiki olan ABD'den beklediği desteği görememesi, iki ülke arasındaki ilişkilerin ciddi şekilde sorgulanmasına yol açmış ve bu durum İngiltere açısından krizin bir diğer olumsuz sonucu olmuştur (Jackson, 2009, s. 53). İngiltere'nin, ABD'den gelen diplomatik baskı ve ekonomik yaptırımlarla karşı karşıya kalması, iki ülke arasındaki stratejik ortaklığın zedelendiğini göstermiştir (Larres, 2006, s. 206). Bu durumun, İngiltere'nin hem uluslararası arenada yalnızlaşmasına hem de kendi küresel statüsünü yeniden değerlendirme gereği duymasına neden olduğu söylenebilir. Böylece İngiltere, kriz sonrasında ABD ile zarar gören "özel ilişki" düzeyindeki bağlarını yeniden inşa etme ve geliştirme çabası içine girmiştir (Calleo, 1987, s. 42). Süveyş Krizi'nin İngiltere'de yarattığı başarısızlık dalgası, Başbakan Anthony Eden'in istifasıyla sonuçlanmış ve yerine Harold Macmillan geçmiştir. Macmillan, özellikle kriz sonrasında bozulan ekonomik koşulları iyileştirmek amacıyla ABD'nin güvenini kazanma çabalarını yoğunlaştırmıştır (Hitchcock, 2008, ss. 61-62; Kissinger, 2000, ss. 663-667). Bu bağlamda, Mart 1957'de gerçekleştirilen Bermuda Konferansı, iki ülke arasındaki ilişkilerde Süveyş Krizi'nin yarattığı olumsuz etkilerin giderilmesi açısından önemli bir dönüm noktası olmuştur. Atlantik İttifakı'nın temel taşlarından biri olan İngiltere, bu süreçte ABD ile ilişkilerine Avrupa'yla olan ilişkilerinden daha fazla önem vermiş; Ortadoğu'ya yönelik Batı politikalarının şekillenmesinde ise iki ülke arasındaki iş birliği belirleyici olmuştur. Ayrıca, İngiltere'nin Süveyş Krizi'ndeki başarısızlığı, Soğuk Savaş bağlamında küresel güç dengesinin pekişmesine katkı sağlamış ve bu durum, ABD ile Sovyetler Birliği arasındaki Ortadoğu üzerindeki nüfuz mücadelesini daha da hızlandırmıştır.

Süveyş Krizi'nin Atlantik İttifakı'nda yarattığı güven bunalımının, sonraki yıllarda ortaya çıkan krizlere dolaylı olarak zemin hazırladığı söylenebilir. Süveyş Krizi'nde İngiltere ve Fransa arasında gelişen yakınlaşma, kriz sonrasındaki yıllarda,

özellikle Fransa Cumhurbaşkanı Charles de Gaulle döneminde belirgin bir şekilde azalmıştır. Süveyş meselesinde İngiltere'nin ABD'nin uyguladığı ekonomik baskılar sonucunda geri adım atması, Fransa'da derin bir hayal kırıklığına neden olmuş ve İngilizlere duyulan güveni zedelemiştir (Hitchcock, 2008, s. 62). Avrupa entegrasyonu konusundaki farklı yaklaşımlar, iki ülke arasında rekabeti artırırken, Soğuk Savaş'ın temel motivasyonu olan Sovyet tehdidine karşı ortak bir tutum benimsemeleri bu rekabeti sınırlamıştır (Catterall, 2006 s. 135). Bununla birlikte, İngiltere'nin Avrupa Ekonomik Topluluğu'na (AET) üyelik başvurularının de Gaulle tarafından reddedilmesi, iki ülke arasındaki gerilimin somut bir yansımasıdır (Ellison, 2006, s. 157).

ABD'nin Süveyş Krizi bağlamında Fransa ve İngiltere üzerindeki siyasi ve diplomatik baskıları yalnızca bu iki ülkenin değil, genel anlamda Avrupa'nın ABD karşısındaki stratejik manevra alanını daraltmıştır. Süveyş Krizi sonrasında Atlantik İttifakı içerisinde yaşanan gelişmeler, özellikle Fransa ile ABD arasındaki stratejik görüş ayrılıkları çerçevesinde şekillenmiştir. Fransa, ABD'nin kriz boyunca sergilediği yaklaşımı, Avrupa'nın bağımsız hareket kabiliyetini kısıtlayıcı bir müdahale olarak algılamış ve bu durum, Fransa'yı ABD ve İngiltere'den bağımsız politikalar izlemesi gerektiğine ikna etmiştir (Reyn, 2010, s. 27). Amerikan müdahalesi, Atlantik İttifakı içerisinde eşitler arası bir ortaklıktan ziyade hiyerarşik bir ilişkiyi pekiştirerek, Avrupa devletlerinin ulusal çıkarlarını savunma konusundaki esnekliğini ciddi şekilde sınırlamıştır. Kriz sonrası Fransa'da mevcut Amerikan şüpheciliği daha da derinleşmiş ve otonom bir dış politika izleme arayışı belirginleşmiştir (Bozo, 2010, s. 164; Larres, 2006, s. 207). Bu strateji, özellikle de Gaulle liderliğinde hız kazanmıştır. de Gaulle, Süveyş Krizi bağlamında Atlantik İttifakı içerisindeki Amerikan yaklaşımlarını eleştirerek, bu durumu Eisenhower'a şu sözlerle ifade etmiştir: *"ABD, bazı müttefiklerinin hayati olarak gördüğü şeyleri kendi hayati çıkarı olarak değerlendirmedikçe bir kez daha kanıtlamıştır"* (Vaisse, 2001, s. 141). Bu açıklama, De Gaulle'ün Atlantik İttifakı içindeki "Amerikan aidiyetini" sorguladığını ve ABD'nin ittifak içerisindeki önceliklerini müttefikleriyle yeterince uyumlu görmediğini açıkça ortaya koymaktadır. Nitekim de Gaulle, Şubat 1958'de yaptığı açıklamada iktidara geldikten sonra izleyeceği stratejinin ön izlemesini şu sözlerle ortaya koymuştur:

"Eğer Fransa'yı ben yönetseydim NATO'dan ayrılırdım, NATO, bağımsızlığımıza ve çıkarlarımıza aykırıdır. NATO üyeliğimizin Fransa'yı bir Rus saldırısına karşı korumak için olduğu söyleniyor. Fakat ben Rusların şu anda saldıracağına inanmıyorum ... NATO, artık bir ittifak değildir. Bu bir tabiiyettir. ... Fransa bağımsızlığını kazandıktan sonra Batılı ülkelerle resmi

ittifaklar kurabilir. ... Ancak ABD gibi bir üstün/amirin bizden sorumlu olmasını kabul edemeyiz” (Reyn, 2010, s. 21).

De Gaulle, ABD’nin Avrupa’ya yönelik izolasyonist politikalarını sürdürme eğilimi ile küresel hegemonya kurma çabaları arasında kaldığını düşünmekteydi. Bu değerlendirme de Gaulle’ün savaş döneminde ABD ile yaşadığı sorunlu ilişkilerden kaynaklanan güvensizliğini daha da pekiştirmiştir (Giauque, 2002, s. 7). Ancak de Gaulle’ün bağımsızlık ve “grandeur” (Dinan, 2009, s. 52) (büyüklük) ilkesine dayalı politikaları, ABD ile tamamen düşmanlık üzerine kurulu bir ilişkiyi öngörmüyordu. Aksine de Gaulle’ün izlediği strateji hem uyum hem de meydan okumayı bir arada barındıran bir denge politikasıydı. De Gaulle’ün ABD’ye yönelik meydan okuması, ittifak içindeki gerilimi artırmış olsa da NATO’dan tam anlamıyla bir ayrılığa neden olmamıştır. Fransa’nın kısmi ayrılığı iki kutuplu sistemdeki dengeyi belirgin şekilde etkilemediği için ABD, de Gaulle’ün bu hamlesine karşı sert bir yanıt vermemiştir (Waltz, 2010, s. 169).

De Gaulle, Batı ittifakı içerisinde ABD, İngiltere ve Fransa’nın yer aldığı “üçlü bir konsensüs” modeli önererek, bu üç ülkenin küresel etkinliklerini artırmasını amaçlamıştır. Bu model, Fransa’nın ittifak içinde ayrıcalıklı bir konum elde ederek kendisine alan açma ve benimsemiş olduğu bağımsız stratejilere meşruiyet kazandırma çabasını yansıtmaktaydı. de Gaulle’ün bu üçlü birliktelik önerisinin yalnızca bir görüntüden ibaret olduğunu ve samimi bir birliktelik hissiyatı vermediğini fark eden İngiltere ve ABD, bu öneriye sıcak yaklaşmamıştır. De Gaulle’ün önerisi, esasen Fransa’nın liderlik rolünü pekiştirme girişimi olarak algılanmış ve bu durum, İngiltere ile ABD’nin çekimser tutumunu pekiştirmiştir (Catterall, 2006, ss. 139-140).

Fransa’nın nükleer caydırıcılık konusundaki girişimleri de bağımsızlık stratejisiyle uyumlu bir şekilde ilerlemiştir. Soğuk Savaş’ın koşullarında konvansiyonel silahların önemini kaybetmeye başlaması, Fransa için nükleer caydırıcılığın ulusal çıkarlar açısından kritik bir hale gelmesine neden olmuştur. Çünkü nükleer silahların doğrudan bir çatışmaya başvurmadan stratejik hedeflere ulaşmak için caydırıcı bir unsur olarak kullanılabilmesi, bu güce sahip olan devletler için önemli koz olarak görülmektedir (Waltz, 2010; Kardaş, 2007). Ancak İngiltere, -kriz çözülene dek yaşadığı güven bunalımına rağmen- nükleer silahlanma alanında bağımsız kapasitesini geliştirmeye yönelik çabalarına karşın, bu alanda ABD’ye olan bağımlılığını aşamamıştır (Waltz, 2010, s. 181). Buna karşın de Gaulle ise, Fransa’nın savunma politikalarının ABD’nin nükleer tekeline bağımlı kalmasını reddetmiş ve bu doğrultuda Fransa’nın kendi nükleer kapasitesini geliştirmesi (Waltz, 2010, s. 181) yönünde önemli adımlar atmıştır. Bu bağlamda Henry

Kissinger (2000, ss. 669-670) İngiltere ve Fransa'nın nükleer silahlanma konusundaki yaklaşımlarını şu şekilde değerlendirmiştir: “İngiliz ve Fransızların kendi nükleer silahlarına olan tavırları arasındaki fark; İngiltere'nin şekli, öze kurban etmesine karşılık, de Gaulle'ün Fransa'nın kimliği üzerinde ısrarla durarak, şekille özü eşit düzeye koyması olmuştur.” Nükleer silaha sahip olmak bir nevi de Gaulle'ün dediği gibi NATO'nun tabiiyetinden kurtulmak olarak değerlendirilebilir.

Süveyş Krizi sonrasında İngiltere'nin Atlantik sistemi ve ABD ile olan bağımlılığı belirgin bir şekilde artmıştır. Buna karşılık, Avrupa entegrasyonu bağlamında Almanya ile ortak hareket eden Fransa, Süveyş Krizi sırasında Atlantik sistemine yönelik memnuniyetsizliğini daha da derinleştirmiştir. Bu durum, Avrupa'daki Amerikan varlığından endişe duyan de Gaulle'ün (Turan & Karafil, 2021, s. 17), Fransa liderliğinde şekillenen Avrupa merkezli entegrasyon çabalarının güçlenmesine ivme kazandırmış ve Atlantik iş birliğine alternatif bir yaklaşımın gelişimini teşvik etmiştir. de Gaulle, “Atlantikçi Avrupa” anlayışından ziyade “Avrupalı Avrupa” yaklaşımını benimsemiştir. Bu vizyon, kıta Avrupası'nın ABD'nin etkisinden kurtulmasını ve kendi bağımsız kimliğini oluşturmasını hedefliyordu (Dougherty, 1979, s. 43; Hitchcock, 2008, s. 64). de Gaulle, bu bağlamda “Atlantik'ten Urallara” kadar uzanan bir Avrupa idealini gerçekleştirmek istemiştir. de Gaulle'ün bu çabası, “Europe des patries” (Pfaltzgraff, 1979, s. 16) (patronsuz Avrupa) anlayışıyla uyumludur. Bu politika, Avrupa'nın bağımsızlığını ve bölgesel bütünlüğünü vurgularken, kıta üzerindeki Amerikan hegemonyasını sona erdirmeye amacını taşıyordu (Pfaltzgraff, 1979, s. 16). Avrupa entegrasyonuna büyük önem veren de Gaulle, bu doğrultuda yakın komşusu olan Almanya ile tarihsel husumetlere dayalı ilişkileri yeniden şekillendirmeye ihtiyaç duyuyordu (Hitchcock, 2008, s. 64). de Gaulle'ün Napolyon'dan sonra Almanya'yı ziyaret eden ilk Fransız devlet başkanı olması bu ilişkiye verdiği önemi açıkça ortaya koymaktadır. Alman Şansölyesi Konrad Adenauer ile de Gaulle arasında geliştirilen iş birliği, ilerleyen yıllarda 1963 yılında imzalanan Elysee Antlaşması ile resmîyet kazanarak bir dostluk anlaşmasına dönüşmüş ve bu durumun mevcut ittifak dengelerini sarsabileceği algısı, ABD ve İngiltere'nin hoşnutsuzluğuna yol açmıştır. Fransa ve Almanya arasında imzalanan bu anlaşma, Fransa'nın aynı dönemde İngiltere'nin AET'ye üyelik başvurusunu reddetmesiyle çakışmıştır. Dönemin ABD Başkanı John F. Kennedy, Fransa'nın bu tutumunu “dostane olmayan bir hareket” (FRUS/Foreign Relations of the United States, 1961-1963, XIII, 2018, s. 149) olarak değerlendirmiş ve bu gelişmeler, Atlantik İttifakı içinde anlaşmazlığa yol açan başka bir husus olmuştur.

Süveyş Krizi, Atlantik İttifakı içerisindeki mevcut sorunların belirginleştiği ve derinleştiği önemli bir dönüm noktası olmuştur. Krizin yalnızca İngiltere ve

Fransa'nın Orta Doğu'daki çıkarlarının zayıflamasına yol açmadığı, aynı zamanda Atlantik İttifakı içinde stratejik önceliklerin çatışmasının dolaylı bir tetikleyicisi olduğu söylenebilir. 1957 yılında Sputnik Olayı'nın Sovyetler Birliği tarafından Batı dünyasına meydan okuma niteliği taşıması, Berlin Krizi'nin Avrupa'daki bölünmüşlüğü pekiştirmesi ve nükleer silahlanma tartışmalarının güvenlik kaygılarını artırması, Atlantik İttifakı içerisindeki sorunların çeşitlenmesine yol açmıştır. Süveyş Krizi sonrası yakın dönemde ortaya çıkan bu gelişmeler, Batı Bloğu içerisindeki farklılaşmaların derinleşmesine ve Atlantik İttifakı'nın dayanıklılığının sorgulanmasına yol açmıştır. Krizin uzun vadeli sonuçları, sadece Soğuk Savaş bağlamında değil, aynı zamanda Avrupa'nın kendi kimliğini ve stratejik özerkliğini inşa etme sürecinde de kritik bir kilometre taşı olarak görülebilir.

Sonuç

Süveyş Krizi'nde İngiltere ve Fransa, sömürgecilik motivasyonu ile hareket ederek geleneksel dış politika çizgilerini sürdürme çabasını açık bir şekilde ortaya koymuştur. Buna karşın, ABD, sömürgecilik karşıtlığı ve komünizm tehdidine karşı bir duruş sergilemiş, Ortadoğu'daki stratejik çıkarlarını koruma anlayışıyla hareket ederek İngiltere ve Fransa'nın müdahalesine en başından beri karşı çıkmıştır. Amerikan yönetimi, bu müdahalenin yalnızca Sovyetler Birliği'nin Ortadoğu'da etkisini artırmasına zemin hazırlayacağı ve bölgedeki istikrarı daha da bozacağı değerlendirmesinde bulunmuştur.

Süveyş Krizi, yalnızca İngiltere ve Fransa açısından değil, ABD açısından da ittifak içi güvenin ciddi biçimde sarsıldığı bir dönüm noktası olmuştur. Tarafların birbirlerine karşı suçlayıcı bir tutum sergilemesi ittifak içinde rol ve liderlik tartışmalarını beraberinde getirmiştir. Avrupa'nın iki büyük gücü, ABD'nin Orta Doğu'daki çıkarlarını kendi ulusal ajandalarının önüne koyduğunu düşünerek, Amerikan liderliğinin güvenilirliğini sorgulamaya başlarken; ABD ise müttefiklerinin bağımsız ve koordinasyonsuz askeri girişimlerini, ittifak disiplinine ve Soğuk Savaş stratejisine zarar verici birer sapma olarak değerlendirmiştir. Ancak tüm bu karşılıklı güvensizlik ortamına rağmen, Atlantik İttifakı'nın sürdürülmesi yönündeki ortak irade bozulmamıştır. Bu noktada, sadece ortak tehdit algısının değil, ittifakın sembolik anlamının ve sistemik dengeler karşısındaki işlevinin de etkili olduğu görülmektedir. Walt'ın (1997, s. 165) işaret ettiği üzere, ittifaklar zamanla yalnızca stratejik iş birlikleri değil, aynı zamanda büyük güçlerin kararlılık ve güvenilirlik sembollerine dönüşür. Aynı şekilde, İngiltere ve Fransa da yaşadıkları hayal kırıklığına rağmen Atlantik İttifakı'nı koruma yönünde tutum sergilemişlerdir. Zira ittifaktan kopmanın yalnızca ABD ile ilişkilerde değil, aynı zamanda Avrupa'daki güvenlik mimarisinin bütünlüğünde

sarsıcı etkiler yaratabileceği öngörülmüştür. Walt'a göre bir ittifakın korunması, bazen doğrudan stratejik faydadan ziyade, diğer müttefiklere olumsuz sinyal vermeme gerekliliğiyle açıklanabilir. Bu nedenle, Süveyş Krizi'ne rağmen ittifakın sürdürülmesi, hem sistemsel dengeyi muhafaza etme arayışı hem de kolektif güvenlik düzeninin sürekliliği açısından rasyonel bir tercihe dönüşmüştür. İttifakın sürdürülebilir kılınması Atlantik İttifakı'nın esnek ve dinamik bir yapıda olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, Süveyş Krizi, Atlantik İttifakı'nın hem dayanıklılığını hem de kırılabilirliğini sınayan bir dönüm noktası olarak değerlendirilebilir.

Extended Abstract

This study examines the effects of the Suez Crisis that erupted in 1956 in the Atlantic alliance, the alliance dynamics within the Western bloc led by the United States of America (US) and the hegemony debates that emerged during the crisis. During the Cold War, the unity and solidarity of the Western alliance was critical both to balance the growing influence of the Soviet Union and to preserve the global order. However, the Suez Crisis was an important turning point that questioned the balance of power within the Atlantic alliance and the hegemonic leadership of the United States. The study aims to evaluate the Suez Crisis by placing it under a theoretical framework around the question "why do states conflict within alliances?". In this study, a literature review method involving the analysis of data related to historical events and secondary sources was adopted. This method provides the opportunity to analyze the strategic disagreements between the US, Britain and France during the crisis and the repercussions of this situation on the alliance.

The military intervention of Britain and France in Egypt, together with Israel, without the approval of the US, undermined the principle of solidarity of the alliance and questioned the hegemonic role of the US in Europe. During the crisis, the US opposed direct military intervention, called for the use of diplomatic means, and tried to limit the unilateral military actions of its allies with this approach. The US economic pressure on Britain was even more effective with the speculative attacks on the British pound sterling and caused Britain to step back from military intervention. While this situation demonstrated the strength of the US economic and political influence over Western Europe, it also led to the emergence of a desire among European allies to act independently.

During the crisis, Britain and France's criticism of the US revealed the fragility of the hegemonic balance within the Atlantic alliance. Under the leadership of Charles de Gaulle, France started to question its dependence on the US global policies and developed an independent defense policy by deciding to withdraw from the

military wing of NATO in the following years. Britain, on the other hand, tried to repair its relations with the US but realized that it had lost its former imperial power in the international arena. This process paved the way for debates questioning the extent to which US leadership was accepted within the Atlantic alliance and the extent to which the allies could act independently in line with their national interests.

Although Egypt failed militarily in the aftermath of the crisis, Gamal Abdel Nasser significantly strengthened his political leadership in the Arab world. Moreover, the crisis paved the way for the Soviet Union to increase its influence in the Middle East and caused the Cold War to gain a global dimension. The US strategy of keeping the Western alliance united against the Soviet Union gained more importance after the Suez Crisis and forced the Atlantic alliance to adopt a more holistic approach to crises.

The Suez Crisis not only deepened existing tensions within the Atlantic alliance but also shaped the direction of future cooperation and integration efforts. However, this crisis did not lead to the dissolution of the alliance; on the contrary, the institutional integrity of the alliance could be preserved by trying to manage the disputes through diplomatic interventions. Indeed, the United States, despite its harsh criticism of its allies over the crisis, did not question its obligations under NATO. Similarly, France and Britain, despite the ruptures, favored the continuation of the Atlantic system. This can be explained by structural interests in preserving the sustainability of the transatlantic security architecture, rather than the short-term benefits that the alliance directly provided. In the post-crisis period, the parties have managed to minimize the damage to alliance relations and have shown the will to continue their cooperation in line with common interests.

Notlar

¹ Glenn H. Snyder, çatışmayı çıkar uyumsuzluğu olarak tanımlamaktadır (Snyder, 1984, s. 472).

Makale Bilgi Formu

Yazarın Katkıları: Makale tek yazarlıdır. Yazar makalenin son halini okuyup onaylamıştır.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Destek/Destekleyen Kuruluşlar: Bu araştırma için herhangi bir kamu kuruluşundan, özel veya kâr amacı gütmeyen sektörlerden hibe alınmamıştır

İntihal Beyanı: Bu makale iThenticate tarafından taranmıştır.

Referanslar

Bozo, F. (2010). France, "Gaullism," and the Cold War. M. P. Leffler & O. A. Westad (Ed.), *The Cambridge history of the Cold War: Vol. II - crises and detente* (ss. 158-178). Cambridge University Press.

Calleo, D. P. (1987). *Beyond American hegemony: The future of the Western Alliance*. Basic Book.

Catterall, P. (2006). The singularity of Suez in post-war Anglo-French relations: Une entente mal entendue. A. Capet (Ed.), *Britain, France and the entente cordiale since 1904* (ss. 124-142). Palgrave Macmillan.

Cleveland, W. L. (2008). *Modern Ortadoğu tarihi*. M. Harmancı (Çev.) İstanbul: Agora Kitaplığı.

Devereux, D. R. (2009). The end of empires: Decolonization and its repercussions. K. Larres (Ed.), *A Companion to Europe since 1945* (ss. 113-132). Wiley-Blackwell.

Dinan, D. (2009). *Avrupa Birliği Tarihi*. H. Akay (Çev.). İstanbul: Kitap Yayınevi.

Dougherty, J. E. (1979). The Atlantic Community – The psychological milieu. W. F. Hahn & R. L. Pfaltzgraft (Ed.), *Atlantic Community in crisis / A redefinition of the transatlantic relationship* (ss. 30-51). Pergamon Press.

Dunbabin, J. P. D. (2013). *The Cold War: The great powers and their allies*. Routledge.

Ellison, J. (2006). de Gaulle and Anglo-French mesentente, 1958-67. A. Capet (Ed.). *Britain, France and the entente cordiale since 1904* (ss. 143-161). Palgrave Macmillan.

Eznack, L. (2012). *Crises in the Atlantic Alliance: Affect and relations among NATO members*. Palgrave Macmillan.

Fordham University. (1957). Internet modern history sourcebook President Eisenhower: The Eisenhower Doctrine on the Middle East, a message to congress. (1957, Ocak 5). <https://sourcebooks.fordham.edu/mod/1957eisenhowerdoctrine.asp>.

Foreign Relations of the United States, 1955-1957, Vol. XVI, Suez Crisis, July 26 – December 31, 1956. (1990). Washington: United States Government Printing Office.

Foreign Relations of the United States, 1961-1963, Vol. XIII, Western Europe and Canada. (2018). Washington: United States Government Printing Office.

Giauque, J. G. (2002). *Grand designs and visions of unity – The atlantic power and the reorganization of Western Europe, 1955-1963*. The University of Carolina Press.

Gündoğdu E. & Kaya, O. (2023). Neoklasik realist teori perspektifinden Türkiye'nin 1956 Süveyş Krizi'ne yönelik dış politikasının analizi. *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 10(1), 179-216. <https://doi.org/10.26513/tocd.1273636>.

Hahn, P. L. (2006). Securing the Middle East: The Eisenhower Doctrine of 1957. *Presidential Studies Quarterly*, 36(1), 38-47. <https://doi.org/10.1111/j.1741-5705.2006.00285.x>

Hansard. (1956a). Suez Canal. (1956, Temmuz 30). <https://api.parliament.uk/historic-hansard/commons/1956/jul/30/suez-canal>.

Hansard. (1956b). Middle East (Situation). (1956, Ekim 31). https://api.parliament.uk/historic-hansard/commons/1956/oct/31/middle-east-situation#S5CV0558P0_19561031_HOC_243.

Hitchcock, W. I. (2008). The ghost of crises past: The troubled alliance in historical perspective. J. Anderson, G. J. Ikenberry & T. Risse (Ed.), *The End of the West?: Crisis and Change in the Atlantic Order* (ss. 53-81). Cornell University Press.

Ikenberry, G. J. (2008). Explaining crises and change in transatlantic relations: An introduction. J. Anderson, G. J. Ikenberry, & T. Risse (Ed.), *The end of the West? Crisis and change in the Atlantic order* (ss. 1-27). Cornell University Press.

Jackson, I. (2009). The Cold War: The Western European perspective. K. Larres (Ed.), *A companion to Europe since 1945* (ss. 47-66). Wiley-Blackwell.

Kardaş, T. (2007). Güvenlik: kimin güvenliği ve nasıl?. Z. Dağı (Ed.), *Uluslararası politikayı anlamak / "Ulus-devlet"ten küreselleşmeye* (ss. 125-152). Alfa Yayınları.

Kissinger, H. (2000). *Diplomasi*. İ. H. Kurt (Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Krebs, R. R. (1999). NATO and the Greco-Turkish conflict. *International Organization*, 53(2), 343-382. <https://doi.org/10.1162/002081899550904>.

Lake, D. A. (2007). Escape from the state of nature: Authority and hierarchy in world politics. *International Security*, 32(1), 47-79. <https://doi.org/10.1162/isec.2007.32.1.47>.

Lake, D. A. (2017). Domination, authority, and the forms of Chinese power. *The Chinese Journal of International Politics*, 10(4), 357-382. <https://doi.org/10.1093/cjip/pox013>.

Lanoszka, A. (2013). Beyond consent and coercion: Using republican political theory to understand international hierarchies. *International Theory*, 5(3), 382–413. <https://doi.org/10.1017/S1752971913000249>.

Larres, K. W. (2006). A Complex alliance: The Explosive chemistry of Franco-British relations in the post-Cold War world. A. Capet (Ed.), *Britain, France and the entente cordiale since 1904* (ss. 198-218). Palgrave Macmillan.

Little, D. (2010). The Cold War in the Middle East: Suez Crisis to Camp David Accords. M. P. Leffler & O. A. Westad (Ed.), *The Cambridge history of the Cold War: Vol. II - crises and detente* (ss. 305-326). Cambridge University Press.

Lundestad, G. (2003). *The United States and Western Europe since 1945: from "empire" by invitation to transatlantic drift*. Oxford University Press.

Mearsheimer, J. J. (2001). *The tragedy of great power politics*. W. W. Norton & Company.

Pfaltzgraff, D. K. (1979). The Atlantic Community – A conceptual history. W. F. Hahn & R. L. Pfaltzgraff (Ed.), *Atlantic Community in crisis / A redefinition of the transatlantic relationship* (ss. 3-29). Pergamon Press.

Reyn, S. (2010). *Atlantis lost: The American experience with de Gaulle, 1958-1969*. Amsterdam University Press.

Sander, O. (2013). *Siyasi Tarih: 1918-1994*. İmge Kitabevi.

Snyder, G. H. (1984). The security dilemma in alliance politics. *World Politics*, 36(4), 461–495. <https://doi.org/10.2307/2010183>.

Turan Y. & Karafil A. (2021). Avrupa Birliği'nin ABD ile transatlantik ilişkileri. F. Cicioğlu & H. M. Boyraz (Ed.), *Avrupa Birliği üzerine tartışmalar: Dış politika ve güvenlik* (ss. 13-30). Aktif Yayınevi.

Vaisse, M. (2001). Intra-alliance conflict related to nuclear weapons politics: The French case (1957-63). G. Schmidt (Ed.), *A history of NATO - The First Fifty Years Vol. 3* (ss. 141-154). Palgrave Macmillan.

Walker, W. O. (2018). *The rise and decline of the American century*. Cornell University Press.

Walt, S. M. (1997). Why alliances endure or collapse. *Survival: Global Politics and Strategy*, 39(1), 156–179. <https://doi.org/10.1080/00396339708442901>.

Waltz, K. N. (2010). *Theory of international politics*. Waveland Press

Wilson Center Digital Archive. (1956a). Speech by President Nasser, Alexandria. (1956, Temmuz 26). <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/speech-president-nasser-alexandria-july-26-1956-extract>.

Wilson Center Digital Archive. (1956b). Working notes from the session of the CPSU CC Presidium on. (1956, Ekim 31). <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/working-notes-session-cpsu-cc-presidium-31-october-1956>.

